

Тражимо нове изборе јер је победник проглашен само на основу пребројаних гласова, није узето у обзир расположење бирача.

Александар Баљак

У Херодотовој *Историји* постоји занимљива прича о томе како су Персијанци имали обичај да пијани доносе одлуке о најважнијим питањима. Што им се за време саветовања допадне, то сутрадан њихов домаћин изнесе пред њих да о томе расправљају. Ако им се одлука допадне и кад су трезни, онда је усвајају, а ако им се не допадне, онда је одбацују.

Ово Херодотово казивање може нам послужити као метафора за савремено одређење наших политичких догађаја након ванредних парламентарних избора. Понекад се чини да наши политичари и не покушавају да о својим одлукама размишљају трезно. Они као да своје одлуке базирају само на својеврсном идеолошком и политичком пијанству од кога не одустају, без обзира на то колику ће цену платити народ, који они са толико заветног жара заступају.

Преговори о формирању владе постају тако најбољи израз све веће конфузије, политичког вашара и губљења елементарне логике и принципијелности. Постизборне коалиције које се најављују показују да су се створили услови да се у нашој политици донесу неке незамисливе политичке одлуке које имају далекосежни историјски значај. Велико је изненађење да су гласачи и чланови Демократске странке без великог отпора и оклевања прихватили могућу коалицију са социјалистима као једину реалну политичку опцију да се формира влада која ће наставити да спроводи процес европских интеграција. То је свакако поуздан знак сазревања нашег бирачког тела, које се полако помера ка остваривању реалних политичких могућности без идеолошке укопаности и искључивости у којима живимо дуго и након увођења вишепартијског система.

Чак је и „бескомпромисна“ Либерално-демократска партија прихватила нову политичку реалност и пружила подршку стварању владе Коалиције за европску Србију и Социјалистичке партије. И ова политичка организација се данас налази пред великим изазовима и има прилику да донесе одлуку која ће у великој мери одредити њену даљу судбину. Јасно је да се у редовима социјалиста одвија прегруписавање између старе политичке гарде, која је склонија да уђе у коалицију са својим природним радикалским савезницима, и водећих страначких функционера, који схватају да су се времена променила и да социјалисти морају да се отворе према изазовима новог политичког доба. С друге стране, коначно је Демократска странка Србије, под фирмом принципијелног залагања за национално одговорну владу, отворено ушла у коалицију са Српском радикалном странком и наговестила могућност коалиције са Социјалистичком партијом као још једном национално одговорном странком.

Након очигледног изборног пораза народњачке коалиције она се нашла у веома тешком политичком положају јер је Демократска странка Србије спремна да зарад премијерског места жртвује политичку и страначку будућност. Јасно је да је ова странка након ових избора више него икад постала заточеник страначког вође, који жели да по сваку цену остане на премијерском месту. Демократска странка Србије се непрестано позива на легалистичке принципе и поштовање демократских правила, али када је у питању премијерско место, ту престаје свака политичка принципијелност.

Једна од веома важних одлика ових избора садржана је у тенденцији кретања бирачког тела ка уравнотеженим и средишњим политичким становиштима и опредељењима и губљењу замаха политичког радикализма и екстремизма, о чему јасно сведоче резултати Српске радикалне странке и Либерално демократске партије. Српска радикална странка није успела да достигне магичних 40 одсто бирачког тела, а Либерално демократска партија није ни у најурбанијим срединама успела да начини значајнији изборни продор. Резултати у другом кругу избора у Војводини само додатно појачавају ову тврдњу о кретању бирачког тела ка рационалној артикулацији својих политичких и егзистенцијалних интереса. Чак и најтврдокорнији и најрезолутнији заступници идеолошке концепције грађанизма, чија је основна политичка оцена да у Србији и даље постоји преминација национализма и антиевропејства, сада су без икаквих условљавања тврдили да су ови избори представљали велику победу проевропских снага. Што је још важније, изборни резултати овог блока ревитализовали су већ клонуле и политичкој апстиненцији склоне проевропске политичке снаге.

Међутим, резултати избора су више него икад разоткрили дубоку политичку и идеолошку подељеност на проевропски политички блок и групацију странака које не негирају своје

европско опредељење, али у први план стављају пре свега залагање за територијални интегритет и суверенитет Србије, који је проглашењем независног Косова доведен у питање, а самим тим и однос према Европској унији и наставак европских интеграција. То је старо политичко искушење модернизације и европеизације, које је присутно још од времена изградње српске државе у 19. веку.

Та питања је покретао Никола Пашић у својој *Политичкој исповести*. Он је описао сву противречност положаја Србије, пред коју се и онда постављао императив модернизације и европеизације, а при томе се јављала тенденција ка одржавању националне самобитности и по цену нарушавања историјског процеса политичког и идеолошког усклађивања са развојем европских и модернизацијских процеса. Дилема о којој је говорио Никола Пашић није ни данас разрешена и остаје и даље као највеће политичко искушење савремене Србије.

У својој *Политичкој исповести* Пашић је записао: „Управо ти моји, из ране младости национални идеали и осећаји нагнали су ме у политику, која ме је поучила да за извршење националне слободе, за ослобођење и уједињење целог српства, неопходно је нужно да Србија буде унутра добро уређена, да грађани уживају грађанске слободе и политичка права. За лакше извршење српске заветне мисли Србији су потребне и симпатије европских народа. Какве користи могу симпатије у политици донети, то показује нам историја грчког ослобођења и италијанског уједињења. Уставно уређена Србија уживаће симпатије европских народа јер у уређењима српским виде оне исте установе за које су се они јуначки борили и утврдили, виде да Србија није туђа европским установама, виде да је Србија ушла у културну заједницу европску и тим самим сматрају је као њима нешто, по установама, законима, блиско и сродно, па према томе неће зазирати од увећања и појачања једне државе, чији се живот креће по стазама и начином којима иду њихове државе. Ако европски народи више љубе и поштују своја уставна уређења, онда ће бити и веће симпатије на страни уставне Србије, него на страни онакве Србије која је била умногоме слична турској држави. По моме мишљењу нема спора да су нам потребне симпатије европских народа у времену кад се лаћамо за извршење нашег националног задатка. И ове симпатије биће тим јаче и веће што је Србија културнија, напреднија и слободнија – и што су у њој више утврђени законитост и поредак. Честе, неосноване, за европско јавно мњење несхватљиве промене и потреси само слабе симпатије европског јавног мњења и троше и слабе српску националну моћ.“

Након ових избора у Србији је отворена политичка трговина постала апсолутно прихватљива политичка дисциплина. Више се нико и не осврће и не згражава над очигледним кршењем свих политичких и моралних норми и начела јер је борба за голу власт и доношење одлуке о правцу којим ће се кретати Србија постала универзални алиби. Важно је да се по сваку цену оствари она политичка комбинација која ће

намирити нарасле политичке и економске апетите коалиционих партнера. Све друго је потиснуто у други план – демократски принципи, морални обзири, идеолошка конзистентност и доследност, све се то жртвује на олтар политичког прагматизма. Чак и најтврђа и најдоследнија политичка опредељења и заветна изборна обећања топе се пред могућношћу да се задобије власт.

Чак је и зацементирано изборно опредељење да национално одговорна влада и скупштинска већина неће на првој седници ратификовати Споразум о стабилизацији и придруживању ЕУ доведено у питање пред неодољивим изазовом да се коначно формира већинска влада. О томе најбоље сведоче речи Томислава Николића: „Неће бити неког грубог и бруталног поништавања Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ. О његовој судбини нека одлучи Скупштина. Ми смо у кампањи рекли да ће се о томе Скупштина изјаснити, што је за социјалисте довољно. А прочитао сам изјаве из ДСС-а да они неће ићи на поништавање, већ ће тражити измену.“

Међутим, све је очигледније да Демократска странка Србије није спремна да направи компромис о ратификацији овог споразума. Присуствујемо тако нарастању чудовишне политичке бувље пијаце, која разара сваки рационалан покушај да се у нашим приликама развију и устале основни принципи демократске политичке културе. Ова постизборна страначка надгорњавања и преговарања показала су да је у нашој политици најтеже одржати и остварити поштовање основних демократских принципа, политичка доследност је потпуно гурнута у страну, а захтеви тзв. реалне политике имају апсолутну снагу. То најбоље показује одлука вршиоца дужности градоначелника Београда Зорана Алимпића као очигледан пример дуплих политичких стандарда. Просто је невероватно са колико лицемерства овај послушни страначки апаратчик покушава да „образложи“ одлуку о сазивању конститутивне седнице Скупштине града. Он се чак усудио да тврди да му нико није наредио, нити га инструкирао јер је одлуку донео сâм, водећи се искључиво законом. Ово је заиста врхунац политичке хипокризије и израз тежње да се по сваку цену задржи политичка иницијатива у преговорима о састављању проевропске владе, па и по цену поништавања елементарних демократских и моралних принципа.

Индикативна је и изјава председника Градског одбора Демократске странке Новог Сада о поштовању већинске изборне воље грађана у овом граду. „Очекујем да ће седница бити што пре заказана, јер и пре четири године, када је ДС изгубио на изборима, одмах смо признали пораз и са наше стране није било никакве опструкције. Сада је воља грађана Новог Сада јасна. Као победници, ми у ДС-у желимо да се што пре оствари изборна воља грађана, и мислим да је неумесно правити поређења са другим градовима.“

Вероватно је већинска изборна воља грађана Београда посебна политичка категорија за коју не важе усвојена изборна и демократска правила и принципи. Реч је заиста о великој иронији политичке историје, да представници Социјалистичке партије, који су учествовали у отвореној крађи гласова на локалним изборима у Србији 1996. године, сада држе лекције о поштовању демократских правила. Немогуће је са демократијом што њени принципи морају да имају универзално важење. Свако жртвовање демократских принципа непосредном политичком прагматизму може имати веома тешке последице.

У реаговањима на стварање већинске коалиције народњака, социјалиста и радикала јавили су се гласови политичког апартхејда и неке врсте политичког расизма јер се грађани општина који не припадају демократском грађанском језгру без икаквог зазора означавају као грађани другог реда. Чак се тврди да нико у Лазаревцу, Младеновцу, Гроцкој и Барајеву неће за себе рећи да је Београђанин. И поред тога, гласови грађана ових мање вредних општина могу одлучити ко ће бити градоначелник Београда.

Велики корифеј демократије и некадашњи градоначелник Београда у коментару износи своје оригинално схватање демократије. „Лош изборни систем и непотребно административно ширење града довели су до апсурда изборну победу ДС-а (плус ЛДП) и Драгана Ђиласа. То је кршење изборне воље грађана. Људи који живе у Младеновцу или Лазаревцу не осећају се Београђанима. То је општепознато и није увредљиво. Они сами за себе кажу прво да су Младеновчани или Лазаревчани.“ И Милан Ст. Протић сматра да је неприхватљиво да периферија бира градоначелника. „Предлагао сам још пре него што сам постао градоначелник да се спроведе промена у којој би се Београд територијално ограничио на десет градских општина, а да се приградска насеља одвоје, добију већа овлашћења и формирају своју управу. Шта заједничко имају људи који живе у Младеновцу са људима са Врачара? Па у Младеновац не вози ни ГСП, већ Ластва.“

Овако формулисана схватања не могу се оправдати јер представљају заиста беспримерно поништавање основних демократских начела и једнакости наших грађана пред законом. Тек када смењивост власти и безусловно поштовање већинске изборне воље буду поштовани и примењивани као основне и врхунске демократске вредности и када политички прагматизам не буде изнад демократских принципа, моћи ћемо да кажемо да је Србија коначно на добром путу да постане узорна демократска политичка заједница. Тиме је одговорност политичких снага које претендују да буду демократски и проевропски оријентисане већа и судбоноснија.

5. јун 2008. године